

DE AUCTORITATE ET CONSENSU TUTORUM ET CURATORUM.

1. ULPIANUS, lib. 4, ad Sabinum.

Quamquam regula sit juris civilis, in rem suam auctorem tutorem fieri non posse, tamen potest tutor proprii sui debitoris hereditatem adeunti pupillo auctoritatem accommodare, quamvis per hoc debitor ejus efficiatur: prima enim ratio auctoritatis ea est, ut heres fiat; per consequentiam contigit, ut debitum subeat: se tamen auctore, ab eo stipulari non potest. Et cum quidam auctoritatem accommodaret pupillae suae, ut servo suo stipulanti sponderet, D. Pius Antoninus rescripsit, jure pupillam non teneri: sed in quantum locupletior facta est, dandam actionem. Sed si auctor fiat, ut filio suo quid tradatur, nulla erit auctoritas: evidenter enim sua auctoritate rem acquirit. — § 1. Tutor si invitatus retentus sit per vim, non valet quod agitur: neque enim praesentia corporis sufficit ad auctoritatem, ut si somno aut morbo comitiali occupatus tacuisset.

2. Idem, lib. 24, ad Sabinum.

Nulla differentia est, non interveniat auctoritas tutoris, an perpetuam adhabeat.

3. PAULUS, lib. 8, ad Sabinum.

Etiamsi non interrogatus tutor auctor fiat, valet auctoritas ejus, cum se probare dicit id, quod agitur: hoc est enim auctorem fieri.

4. POMPONIUS, lib. 17, ad Sabinum.

Etsi pluribus datis tutoribus unius auctoritas sufficiat, tamen, si tutor auctoretur cui administratio tutelae concessa non est, id ratum a praetore haberi non debet. Et ideo puto verius esse, quod Ofilio placebat, si eo tutore auctore, qui tutelam non gerat, emam a pupillo, sciens alium ejus tutelam gerere, dominum me non posse fieri. Item si eo auctore emam, qui a tutela fuerit remotus: nec enim id ratum haberi.

5. ULPIANUS, lib. 40, ad Sabinum.

Pupillus obligari tutore auctore non potest. Plane si plures sint tutores, quorum unius auctoritas sufficit, dicendum est, altero auctore, pupillum ei posse obligari: sive mutuum pecuniam ei det, sive stipuletur ab eo. Sed et cum solus [sit] tutor mutuum pecuniam pupillo dederit, vel ab eo stipuletur, non erit obligatus tutor: naturaliter tamen obligabitur, in quantum locupletior factus est: nam in pupillum non tantum tutor verum cuius actionem, in quantum locupletior factus est, dandam divus Pius rescripsit. — § 1. Pupillus vendendo sine tutoris auctoritate non obligatur, sed nec in emendo, nisi in quantum locupletior factus est. — § 2. Item ipse tutor et emptoris et venditoris officio fungi non potest. Sed enim si contortorem habeat, cujus auctoritas sufficit, proculdubio emere potest: sed si mala fide emptio intercesserit, nullus erit momenti: ideoque nec usucapere potest: sane, si suae aetatis factus comprobaverit emptionem, contractus valet. — § 3. Sed si per interpositam personam rem pupilli emerit, in ea causa est, ut emptio nullius momenti sit: quia non bona fide videtur rem gessisse. Et ita est rescriptum a D. Severo et Antonino. — § 4. Sane si ipse quidem emit palam, dedit autem nomen, non mala fide, [sed] simpliciter, ut solent honestiores non pati nomina sua instrumentis inscribi, valet emptio. Quod si callide, idem erit, ac si [per] interpositam personam emisisset. — § 5. Sed et si creditor pupilli distrahat, aequae emere bona fide poterit. — § 6. Si filius tutoris, vel quae alia persona juri ejus subjecta emerit, idem erit, atque si ipse emisisset.

6. POMPONIUS, lib. 17, ad Sabinum.

Tutores, quibus administratio decreta non esset, tanquam extraneos, recte a pupillo emere placet.

7. ULPIANUS, lib. 40, ad Sabinum.

Quod dicimus, in rem suam auctoritatem accommodare tutorem non posse, totiens verum est, quotiens per semet vel subjectas sibi personas acquiritur ei stipulatio: caeterum negotium ei geri per consequentiam, ut dictum est, nihil prohibet [auctoritas]. — § 1. Si duo rei sint stipulandi, et alter me auctore a pupillo stipuletur, alter altero tutore

TIT. VIII.—1. Lib. 5, C. 59, et 1. Inst. 21.—2. L. 5, in pr. L. 7, in pr. infr. § ult. Inst. 1. L. 5, § 15, infr. ad SC. Trebell.—3. d. L. 7, in pr.—4. d. L. 5, in pr.—5. d. L. 7, in pr.—6. d. L. 5, in pr.—7. L. 5, arg. L. 17, infr. h. t.—8. Adde L. 1, § 1, supra, qui misistore cogit.—9. L. 9, in pr. supra, de interrogat. in jure.—10. L. ult. C. h. t.—11. Vide tamen L. 49, infr. de acquir. vel omitt. hered.—12. § 1, in fin. infr. hie: L. 1, in fin. pr. supra, h. t. L. 1, in fin. supra, commodat. L. ult. C. de usucap. pro emptore; § ult. Inst. quib. alien. licet; L. 5, § 1, supra, de tribut. act.—13. Inst. in pr. h. t.—14. d. pr. Inst. h. t.—15. L. 34, in fin. supra, de contrah. empt.—16. Immo vide L. 56, in fin. supra, tit. prox.

auctore: dicendum est, stipulationem valere: sic tamen, si auctoritas tutoris unius sufficiat: caeterum, si non sufficiat, dicendum erit inutile esse stipulationem. — § 2. Si et pater, et filius, qui in potestate ejus fuit, tutores fuerunt, et pater sit stipulatus filio auctore: nullus momenti erit stipulatio: ideoque, quia in rem patris auctor esse filius non potest.

8. Idem, lib. 48, ad Sabinum.

Et si conditionalis contractus cum pupillo fiat, tutor debet pure auctor fieri: nam auctoritas non conditionaliter sed pure interponenda est, ut conditionalis contractus confirmetur.

9. GAIVS, lib. 12, ad Edictum provinciale.

Obligari ex omni contractu pupillus sine tutoris auctoritate non potest: acquirere autem sibi stipulando, et per traditionem accipiendo, etiam sine tutoris auctoritate potest: sed credendo obligare sibi non potest: quia sine tutoris auctoritate nihil alienare potest. — § 1. Ex hoc autem, quod pupillus nullam rem sine tutoris auctoritate alienare potest, apparet, nec manumittere eum sine tutoris auctoritate posse. Hoc amplius, licet tutoris auctoritate manumittat, debet e lege Aelia Sentia apud consilium causam probare. — § 2. Pupillus ex omnibus causis solvendo sine tutoris auctoritate, nihil agit: quia nullum dominium transferre potest. Si tamen creditor bona fide pecuniam pupilli consumpserit, liberabitur pupillus. — § 3. Hereditatem adire pupillus sine tutoris auctoritate non potest: quamvis lucrosa sit, nec ullum habeat damnum. — § 4. Nec ex senatusconsulto Trebelliano hereditatem recipere [pupillus] sine tutoris auctoritate potest. — § 5. Tutor statim in ipso negotio praesens debet auctor fieri: post tempus vero, aut per epistulam interposita ejus auctoritas nihil agit. — § 6. Etiamsi non exaudiat tutoris auctoritatem is, qui cum pupillo contrahit, scriptis tamen hoc adprobretur, recte negotium geritur: veluti si absenti pupillo per epistulam vendam aliquid, aut locum, et is tutoris auctoritate consentiat.

10. PAULUS, lib. 24, ad Edictum.

Tutor, qui per valetudinem, vel absentiam vel aliam justam causam auctor fieri non potuit, non tenetur.

11. GAIVS, lib. 15, ad Edictum provinciale.

Si ad pupillum aut furiosum bonorum possessio pertineat, expediendum rerum gratia, et in agnoscenda, et in repudianda bonorum possessione voluntatem tutoris curatorisque spectari debere, placuit: qui scilicet, si quid [eorum] contra commodum pupilli furiosive fecerint, tutelae curationisque iudicio tenebantur.

12. JULIANUS, lib. 21 Digestorum.

Si servus communis, tuus et Titii, a pupilla tua te auctore aliquam rem per traditionem acceperit, tota ad Titium pertinet, Marcellus notat: Nam quodcumque ad omnes dominos non potest pervenire, id pro solido ad eum, cui acquiritur potest, pertinere veteres comprobaverunt.

13. Idem, lib. 21 Digestorum.

Impuberes tutore auctore obligantur, etiamsi taceant: nam cum pecuniam mutuum acceperint, quamvis nihil dicant, auctoritate tutoris interposita tenentur: quare etsi non debita pecunia his personis soluta fuerit, quamvis tacerint, interposita tutoris auctoritas sufficit, ut conditione teneantur.

14. Idem, lib. 31 Digestorum.

Non multum interest, abfuerit tutor, cum negotium contraheretur, an praesens ignoraverit, quale esset, quod contraheretur.

15. MARCIANUS, lib. 2 Regularum.

Accipientis et edentis iudicium idem tutor auctor utrique sit: sed [hoc] utrum ita est, si bis auctor factus est, an et una auctoritas sufficiat eo animo, ut ad utrumque pertineat, dubitat quidem Pomponius: Sed fortiter defenditur, sufficere unam auctoritatem.

16. PAULUS, lib. 1, ad legem Aeliam Sentiam.

Etiamsi tutor caecus factus sit, auctor fieri potest.

17. Idem, lib. 6, ad Edictum.

Si tutor pupillo nolit auctor fieri, non debet eum praetor cogere: primum, quia iniquum est, etiamsi non expedit pupillo, auctoritatem eum

—17. L. 5, C. de contrah. empt.—18. L. 1, in fin. pr. supra, h. t.—19. L. 5, in fin. supra, eod.—20. L. 1, in pr. supra, eod.—21. Inst. eod. in pr.—22. L. 1, C. in pr. Inst. eod. L. 11, infr. de acquir. rer. domin.—23. § ult. Inst. quib. alien. licet.—24. d. § ult. in pr.—25. § 4, Inst. quib. ex caus. manumitt. non licet.—26. L. 14, in fin. infr. de solution.—27. L. 39, § 1, supra, de reb. cred.—28. L. 11, infr. h. t.—29. § 2, Inst. eod.—30. L. 1, in fin. supra, eod.—31. L. 9, § 5, supra, § 1, Inst. eod. L. 7, § 5, C. de curat. furios.—32. L. 17, infr. h. t.—33. L. 1, § 4, in fin. infr. de stipul. serv.—34. L. 6, in pr. supra, de tutel.—35. L. 1, in fin. supra, h. t.—36. L. 11, in fin. supra, eod.

praestare: deinde, etsi expedit, tutelae iudicio pupillus hanc jacturam consequitur.

18. Idem, lib. 1, ad Plautium.

Potest pupillus tutore auctore debitorem suum Titio delegare: sed cum tutor debet pupillo, dicendum est, neque delegari eum, neque procuratorem adversus tutorem dari ipso tutore auctore posse: quia futurum sit, ut auctoritate sua liberetur.

19. Idem, lib. 9 Responsorum.

Curatorem etiam impuberi dari posse: sed ad ea, quae solemnitate juris desiderant, explicanda tutore auctore opus esse.

20. SCAEVOLA, lib. 40 Digestorum.

Inter pupillos paternae hereditatis divisio facta est praesente tutore, sed non assignante instrumento divisionis: quaesitum est, an ei stari oporteret? Respondit, si tutor auctor fuisset, non ideo minus standum esse divisioni, quod non assignasset.

21. Idem, lib. 26 Digestorum.

Defendente tutore pupillus condemnatus ex contractu patris, acceperit curatorem: inter quem et creditorem acta facta sunt apud procuratorem Caesaris infra scripta. Priscus procurator Caesaris dixit: *Faciatis iudicata*. Novellus curator dixit: *Abstineo pupillum*. Priscus procurator Caesaris dixit: *Responsum habes: scis, quid agere debeas*. Quaesitum est, an secundum haec acta adolescens [a] bonis patris abstinens sit? Respondit, proponi abstentum.

22. LABEO, lib. 5 Pithanon.

Si quid est, quod pupillus agendo tutorem suum liberaturus est, id ipso tutore auctore agi recte non potest.

TIT. IX.

QUANDO EX FACTO TUTORIS VEL CURATORIS MINORES AGERE VEL CONVENIRI POSSUNT.

1. POMPONIUS, lib. 29, ad Sabinum.

Ob dolum malum, vel culpam tutoris, Aristo ait pupillum possessorem condemnandum: sed non puto, quanti actor in litem juraret. Et tamen illud ita est, si rem a tutore pupillus servare possit.

2. ULPIANUS, lib. 1 Opiniorum.

Si tutor vel curator pecunia ejus, cujus negotia administrat, mutua data, ipse stipulatus fuerit, vel praedia in nomen suum emerit: utilis actio ei, cujus pecunia fuit, datur ad rem vindicandam, vel mutuum pecuniam exigendam.

3. PAPINIANUS, lib. 20 Quaestionum.

Dolus tutorem pueri neque nocere neque prodesse debet. Quod autem vulgo dicitur, *tutoris dolum pupillo non nocere*, tunc verum est, cum ex illius fraude locupletior pupillus factus non est. Quare merito Sabinus tributoria actione pupillum conveniendum ex dolo tutoris existimavit: scilicet, si per iniquam distributionem pupilli rationibus favit: quod in depositis quoque actione dicendum est: item hereditatis petitione: si modo, quod tutoris dolo desit, pupilli rationibus illatum probetur.

4. ULPIANUS, lib. 64, ad Edictum.

At si extrinsecus aliquid tutor dolo admisit, pupillo nihil nocere oportet.

5. PAPINIANUS, lib. 5 Responsorum.

Post mortem furiosi non dabitur in curatorem, qui negotia gessit, iudicati actio, non magis, quam in tutores: si modo nullam ex consensu, post depositum officium, novationem factam, et in curatorem vel tutorem obligationem esse translata, constabit. — § 1. Tutor, qui pecuniam se soluturum cavet, quam pater pupilli condemnatus furvus, actionem post tutelam finitam recte recusat. Non idem in eo placuit, qui suo nomine mutuum pecuniam accepit, et iudicatum pro pupillo fecit: nisi forte creditor ideo contraxit, ut in causam iudicati pecunia transiret.

37. Adde L. ult. infr. eod.—38. L. 17, § fin. infr. de appellat. L. ult. C. de in lit. dand. tut.—39. L. 18, in fin. supra, h. t.—40. L. 1, in pr. supra, de admin. et peric. tut.—41. L. 2, L. 4, C. h. t. L. 5, § pen. supra, de const. pecun.—42. L. 15, in pr. supra, de dolo malo.—43. L. 5, § pen. supra, de tributor.—44. Adde L. 1, § 15, supra, de positi.—45. L. 198, infr. de reg. jur.—46. L. 45, § 1, supra, de admin. et peric. tut.—47. L. ult. infr. L. 1, L. 2, C. h. t. L. 2, in pr. supra, de admin. et peric. tut. L. 4, § 1, infr. de re judic.—48. L. 7, supra, h. t.

6. Idem, lib. 2 Definitionum.

Tutor, interposito decreto praetoris, actorem reliquit: secundum eum sententia dicta, iudicati transfertur ad pupillum actio non minus, quam si tutor obtinisset.

7. SCAEVOLA, lib. 45 Quaestionum.

Tutori, qui infantem defendit, succurritur, ut in pupillum iudicati actio detur.

8. Idem, lib. 5 Responsorum.

Tutor, qui et coheres pupillo erat, cum conveniretur fideicommissi nomine, in solidum ipse cavet. Quaesitum est, an in adultum pupillum pro parte danda sit utilis actio? Respondit, danda.

TIT. X.

DE SUSPECTIS TUTORIBUS, ET CURATORIBUS.

1. ULPIANUS, lib. 35, ad Edictum.

Haec clausula et frequens et pernecessaria est: cotidie enim suspecti tutores postulantur. — § 1. Primum igitur tractemus, unde descendat suspecti crimen, et apud quos postulari quis possit suspectus tutor vel curator: deinde quis, et a quo, et ex quibus causis removeatur, deque poena suspecti. — § 2. Sciendum est, suspecti crimen e lege duodecim tabularum descendere. — § 3. Damus autem jus removendi suspectos tutores Romae praetoribus: in provinciis praesidibus eorum. — § 4. An autem apud legatum proconsulis suspectus postulari possit, dubium fuit? Sed imperator Antoninus cum divo Severo Braduae Maurico proconsuli Africae rescripsit, posse: quia mandata jurisdictione, officium ad eum totum juris dicendi transit. Ergo et, si praetor mandet jurisdictionem, simili modo dicendum est, suspectum posse apud eum postulari, cui mandata est: cum enim sit in provincia hoc rescriptum, consequens erit dicere, et eum, cui a praetore mandata est jurisdictio, posse de suspecto cognoscere. — § 5. Ostendimus, qui possunt de suspecto cognoscere: nunc videamus, qui suspecti fieri possunt. Et quidem omnes tutores possunt, sive testamentarii sint, sive non sint, sed alterius generis tutores: quare et si legitimus sit tutor, accusari poterit: quid, si patronus? adhuc idem erit dicendum: modo ut meminimus, patrono parcendum. — § 6. Consequens est, ut videamus, qui possunt suspectos postulare. Et sciendum est, quasi publicam esse hanc actionem, [hoc est, omnibus patere]. — § 7. Quinimo, et mulieres admittuntur: sed haec sola, quae pietate necessitudinis ductae ad hoc procedunt: ut puta mater, nutrix quoque, et avia [possunt]. Potest et soror [nam in sorore et rescriptum exstat divi Severi], et si quia alia mulier fuerit, cujus praetor pensam pietatem intellexerit non sexus verecundiam egredientis, sed pietate productam, non continere injuriam pupillorum, admittit eam ad accusationem. — § 8. Si quis de plebeis ob facta atrociora in tutela admissa fuerit apud praetorem accusatus, remittitur ad praefectum urbis graviter puniendus.

2. Idem, lib. 1, de omnibus Tribunalibus.

Libertus quoque, si fraudulenter gessisse tutelam filiorum patroni probetur, ad praefectum urbis remittetur puniendus.

3. Idem, lib. 35, ad Edictum.

Tutor quoque contortorem potest suspectum facere, sive duret adhuc tutor, sive jam desierit ipse, contortor autem maneat tutor: et ita divus Severus rescripsit. Plus divus Pius Caecilio Petino rescripsit, posse tutorem suspectum remotionem contortores suos suspectos facere. — § 1. Libertus quoque pupillorum gratiae facient, si tutores vel curatores eorum, male gerentes rem patronorum, vel liberorum patronorum, suspectos fecerint: sed si patronum suum ut suspectum in tutela facere velint, melius est, libertos ab accusatione repelli, ne in ipsa cognitione gravior aliquid emergat: cum hoc aliis omnibus pateat. — § 2. Non tantum autem adolescens curator, sed etiam furiosus, vel prodigi, ut suspectus removeri potest. — § 3. Sed et si quis curam ventris bonorumve administrat, non carebit hujus criminis metu. — § 4. Praeterea videndum, an et sine accusatione possit suspectum repelli? Et magis est, ut repellat debeat, si praetori li-

TIT. X.—1. Lib. 5, C. 45, 1, Inst. ult.—2. § 2, infr. h. t.—3. § 5, § 4, infr. h. t.—4. § 5, infr. h. t.—5. § 6, 7, 8: L. 2, L. 3, infr. h. t.—6. d. L. 5, § 5.—7. In pr. Inst. h. t.—8. § 1, Inst. eod.—9. d. § 1.—10. L. 4, in pr. supra, de offic. ejus, cui mand. jurisd.—11. § 2, Inst. h. t.—12. L. 4, C. eod.—13. § 3, Inst. eod.—14. d. § 5.—15. L. 2, L. 3, § 15, infr. § 10, § 13, Inst. eod.: L. 1, § 7, supra, de offic. praefecti urbi.—16. § 11, Inst. h. t.—17. L. 9, § 5, supra, de admin. et peric. tut.—18. § 11, infr. h. t.

queat ex aperitissimis rerum argumentis, suspectum eum esse: quod favore pupillorum accipiendum est.— § 5. Nunc videamus, ex quibus causis suspecti removeantur? Et sciendum est, aut ob dolum in tutela admissum suspectum licere postulare, si forte grassatus in tutela est, aut sordide egit, vel perniciose pupillo, vel aliquid intercepit ex rebus pupillaribus jam tutor: quod si quid admisit, ante tamen [admisit] quam tutor esset, quamvis in bonis pupilli, vel in tutela, non potest suspectus tutor postulari: quia delictum tutelam præcessit: proinde si pupilli substantiam expilavit, sed antequam tutor esset, accusari debet expilate hereditatis [crimine]: si minus, furti.— § 6. Quæri potest, si tutor fuerit pupilli, idemque sit curator confirmatus adolescenti, an possit ex delictis tutelæ suspectum postulari? Et cum possit tutelæ a concuratoribus conveniri, consequens erit dicere, cessare suspecti accusationem: quia tutelæ agi possit, deposito officio, et alio sumpto.— § 7. Idem erit querendum, [et] si proponas aliquem desisse esse tutorem, et rursum copisse [utputa usque ad tempus, vel ad conditionem erat datus: deinde iterum, vel superveniente conditione testamentaria, vel etiam a prætor postea datus est], an suspectus postulari possit? Et quia duæ tutelæ sunt, si est, qui eum tutelæ iudicio conveniat, æquissimum erit dicere, cessare crimen suspecti.— § 8. Si autem ipse tutor est solus, numquid, quia tutelæ cessat, removendus sit ab hac administratione, quasi [in hac] suspectus ex eo, quod in alia male versatus sit? Ergo et in eo, qui curator solus post finitam tutelam confirmatus est, idem dici potest.— § 9. Quod si quis ita tutor datus sit, quoad in Italia erit, tutor esto: vel, quoad trans mare non erit: an possit suspectus postulari ex eo gestu, quem administravit, antequam trans mare abesset? Et magis est, ut postulari possit: quasi una tutela sit, habens intervalla.— § 10. Si quis abfuturus reipublicæ causa desideravit in locum suum constitutum alium tutorem, an reversus ex ante gesto suspectus postulari possit? Et quia potest ex priore gestu uti actione conveniri, cessabit postulatio.— § 11. Si curator ventri bonisque datus fraudulenter versatus sit, deinde tutor datus, an postulari suspectus propter fraudes in cura admissas possit, dubitari potest? Et si quidem habet contutores, non poterit postulari, quia conveniri potest: si non habet, amoveri potest.— § 12. Si tutor inimicus pupillo parentibusve ejus sit, et generaliter, si qua justa causa prætoris moverit, cur non debeat in ea tutela versari, rejicere eum debet.— § 13. Severus et Antoninus rescripserunt Epicurio, Tutores, quos vetitas sine decreto distraxerunt, nihil quidem egisse; verum, si per fraudem id fecerunt removeri eos oportere.— § 14. Tutor, qui ad alimenta pupillo præstanda copiam sui non faciat, suspectus est, poteritque removeri.— § 15. Sed si non latitet, sed præsens nihil posse decerni contendit, quasi inopibus, si datus pupillo advocatis in mendacio revincatur, ad præfectum urbis remittendus est: neque enim interest, id agere quemquam ut corrupta fide inquisitionis tutor constituiatur, an bona fide constitutum velut prædonem bonis alienis incumbere: hic ergo non quasi suspectus removebitur, sed remittetur puniendus ea pœna, qua solent adfici, qui tutelam corruptis ministeriis prætoris redemerunt.— § 16. Qui pecuniam ad prædiorum emptorem conferre, neque [pecuniam] deponere pervicaciter perstant, quoad emptio nis occasio inveniatur, vinculis publicis jubentur contineri, et insuper pro suspectis habentur: sed sciendum est, non omnes hac severitate debere tractari, sed utique humiliores: cæterum eos, qui sunt in aliqua dignitate positi, non opinor vinculis publicis contineri oportere.— § 17. Is tutor, qui inconsideranter pupillum vel dolo abstulit hereditate, potest suspectus postulari.— § 18. Qui ob segnitiam, vel rusticitatem, inertiam, simplicitatem vel ineptiam remotus sit, in hac causa est, ut integra existimatione tutela vel cura abeat. Sed et si [quis] ob fraudem non removebit aliquem, sed ei adjunxerit, non erit famosus: quia non est abire tutela jussus.

4. Idem, lib. 1, de omnibus Tribunalibus.

Hæ enim causæ faciunt, ut integra existimatione tutela vel cura quis abeat.— § 1. Decreto igitur debet causa removendi significari, ut appareat de existimatione.— § 2. Quid ergo, si non significaverit causam remotionis decreto suo? Papinianus ait, debuisse dici hunc integræ esse famæ: et est verum.— § 3. Si prætor sententia sua non removebit tutelam, sed gerere prohibuit, dicendum est, magis esse, ut et hic desinat tutor esse.— § 4. Qui nihil gesserunt, non possunt suspecti postulari: verum ob ignaviam, vel negligentiam vel dolum, si dolo fecerunt, possunt removeri.

19. L. 17, § 1, supr. de testam. tut.— 20. L. 1, in fin.; L. 4, in pr. inf. de tut. et ration.— 21. Adde L. 46, in pr. inf. de excusat.— 22. L. 1 et 2, C. si tutor reipub. causa; L. 1, C. in quib. casib. tut.— 23. L. 8, inf. de curat. furios.— 24. § 3, supr. h. l.— 25. L. 2, C. de adm. tut.— 26. L. 7, § 2, inf.; § 9, Inst. h. l.; L. 6, inf. ubi pupill. educer.— 27. L. 1, in fin. supr. h. l.— 28. L. 4, in fin. inf. cod.— 29. Adde L. 2, C. de tut. qui satis non dicit.— 30. L. 4, inf. h. l.— 31. L. 3, in fin. supr. § 6, Inst.; L. ult. C. cod.— 32. L. 2, L. 5,

5. Idem, lib. 3 Disputationum. Suspectus fieri is quoque qui satis dederit, vel nunc offerat, potest: expedit enim pupillo, rem suam salvam fore, quam tabulas rem salvam fore cautionis habere: nec ferendus est tutor, qui ideo collegam suum suspectum non fecit, quoniam cautum erat pupillo.

6. CALLISTRATUS, lib. 4, de Cognitionibus.

Quia satisfatio propositum tutoris malevolam non mutat, sed diutius grassandi in re familiari facultatem præstat.

7. ULPIANUS, lib. 4, de omnibus Tribunalibus.

Impuberibus quidem non permittitur suspectos facere: adolescentibus plane volentibus suspectos facere curatores suos permittitur, dummodo [ex] consilio necessariorum id faciant.— § 1. Si fraus non sit admissa, sed lata negligentia, quia ista prope fraudem accedit, removeri hunc quasi suspectum oportet.— § 2. Præterea accesserunt quædam species ex epistola imperatoris nostri, et D. Severi ad Atriuunculonium: nam adversus eos, qui ne alimenta decernantur sui copiam perseverant non facere, ut suis rebus careant præcipitur; reique servandæ causa pupillus in possessionem mittatur ejus, qui suspectus sententia sua factus est; quæque mora deteriora futura sunt, curatore dato distrahi jubentur.— § 3. Item si quis tutor datus non compareat, solet edictis evocari, novissimeque, si copiam sui non fecerit, ut suspectus removeri, ob hoc ipsum quod copiam sui non fecit. Quod et per raro et diligenti habita inquisitione faciendum est.

8. Idem, lib. 61, ad Edictum.

Suspectum tutorem eum putamus, qui moribus talis est, ut suspectus sit: enimvero tutor, quamvis pauper est, fidelis tamen et diligens, removendus non est quasi suspectus.

9. MODESTINUS, lib. sing. de Erematicis.

Si tutor aliquo vinculo necessitudinis vel admittatis pupillo conjunctus sit, vel si patronus pupilli liberti tutelam gerit, et quis eorum a tutela removendus videatur, optimum factum est, curatorem ei potius adjungi, [quam eundem] cum nota fide et existimatione removeri.

10. PAPIANUS, lib. 12 Questionum.

Decreto prætoris ut suspectus remotus, periculum futuri temporis non timet: iniquum enim videtur, removeri quidem a tutela vel cura, in futurum autem non esse securum.

11. Idem, lib. 5 Responsorum.

Post finitam tutelam, cognitio suspecti tutoris, quamvis pridem recepta, solvitur.

12. JULIUS AQUILA, lib. Responsorum.

Nihil proponi, cur præscribere curator possit in cognitione suspecti, quominus religio prætoris a pupillari servo detegente fraudes instruat.

LIBER VICESIMUSSEPTIMUS.

TIT. I.

DE EXCUSATIONIBUS.

1. MODESTINUS, lib. 4 Excusationum.

Herennius Modestinus, Ignatio Dextro S. Conscribens librum, ut mihi videtur, utilissimum, quem excusationem tutelæ et curatorie vocavi, hunc tibi misi.— § 1. Faciam autem, quoad possibile erit, de his doctrinam manifestam, enarrans legalia Græcorum voce, etsi cognovero, inepta ea ad transferendum esse.— § 2. Apponam dicendorum narrationem etiam ipsa legum verba, si necesse erit, ut dicendorum simul, et legendorum usum habentes, integritatem indigentibus, et utilitatem præbeamus.— § 3. Dicendum igitur primum est, quos creati non oporteat.— § 4. Libertinis pupillis ingenuos tutores, vel curatores prædes non

C. cod.— 33. L. 6, inf. § pen. Inst. cod.; L. 17, § 1, supr. de testam. tut.— 34. L. 3, in pr. supr. h. l.— 35. L. 6, in fin. C. § 4, Inst. cod.— 36. L. ult. C. cod.— 37. L. 3, § 14, supr. § 9, Inst. cod.— 38. L. 68, supr. de judic.— 39. § ult. Inst.; L. 5, C. h. l.— 40. L. 22 C. de excusat.— 41. L. 1, C. § 8, Inst. h. l.— 42. L. 34, supr. de adm. et peric. tut.— 43. L. 1, supr. de fide instrum.— Tir. 1.— 1. Lib. 5, C. 62 ad 70, et 1, Inst. 25.— 2. L. 3 C. h. l.

dabunt, nisi omnimodo libertinorum penuria secundum locum illum sit: libertinis enim libertinos solos oportere dari, qui ex eodem loco sint, oratio divi Marci jubet. Si autem dabitur, divus Severus imperbum curam habens, obligatum esse tutelæ, nisi juste rationes reddiderit, rescripsit.— § 5. Non potest curator esse sponsæ sponsus, ut senatus dicit: creatus autem talis, absolvetur.

2. Idem, lib. 2 Excusationum.

Excusantur a tutela et curatoria qui septuaginta annos compleverunt. Excessisse autem oportet septuaginta annos tempore illo, quo creatur, aut quo hereditatem adiit quis, aut quo conditio, quæ testamento inscripta est, completa est: non intra tempora excusationis.— § 1. Ætas autem probatur aut ex nativitate scriptura, aut aliis demonstrationibus legitimis.— § 2. Remittit a tutela vel curatoria et liberorum multitudo.— § 3. Legitimos autem liberos esse oportet omnes, etsi non sint in potestate.— § 4. Oportet autem liberos vivos esse quando tutores patres dantur: qui enim antea decesserunt, his non connumerantur: neque rursus nocent, qui postea moriuntur: et hoc ita inquit constitutio divi Severi.— § 5. Hoc autem videtur quidem dictum esse de tutore dato secundum testamentum: convenit autem hoc et in omni alio.— § 6. Qui autem in ventre est, etsi in multis partibus legum comparatur jam natis, tamen neque in presentia questione, neque in reliquis civilibus muneribus prodest patri: et hoc dictum est in constitutione divi Severi.— § 7. Non solum autem filii remissionem tutelæ tribuunt, et filiae, sed etiam nepotes ex filiis masculis nati, masculi et feminae. Auxiliantur autem tum quando patre eorum mortuo illius locum supplet avo. Quotcumque autem nepotes fuerint ex uno filio, pro uno filio numerantur. Hæc autem ex constitutionibus, quæ de liberis loquuntur, possunt colligi: nasquam enim facile est invenire, ubi de filiis loquatur constitutio, sed de liberis: appellatio autem hæc et ad nepotes extenditur.— § 8. Numerum autem liberorum determinatum constitutionibus esse oportet unicuique, tunc cum creatur: nam si post creationem generantur, non auxiliantur, ut constitutio inquit Severi et Antonini.— § 9. Amplius autem et qui habet tres tutelas, aut tres curatorias: aut commixtim tres curatorias, et tres tutelas, et adhuc manentes, hoc est, nondum excedentibus ætatem minoribus, hi excusantur ad tutelam vel curatoriam vocati. Sed tamen et si curator quis fuerit, non impuberis, sed furiosi, [sæu prodigi], in numerum curarum et hæc computabitur curatoria quod sic se habere docet constitutio Severi et Antonini. Dicit autem hæc et nobilis Ulpianus de tribus tutelis.

5. ULPIANUS, lib. sing. de officio Prætoris tutelaris.

Tria onera tutelarum dant excusationem. Tria autem onera sic sunt accipienda, ut non numerus pupillorum plures tutelæ faciat, sed patrimoniorum separatim: et ideo qui tribus fratribus tutor datus est, qui individuum patrimonium habentem, vel quibusdam tutor, quibusdam curator, unam tutelam suscepisse creditur.

4. MODESTINUS, lib. 2 Excusationum.

Diximus tres habentes tutelæ ad quartam non vocari. Quæsitum est igitur, si quis duas habens tutelæ, deinde ad tutelam tertiam vocatus appellaverit, et adhuc pendente iudicio appellationis ad quartam tutelam promoveatur, utrum a quarta se excusans mentionem faciet et tertiæ, an omnino dimittit illam? Et a divo Severo et Antonino constitutum invenio, non oportere ad quartam promoveri a tertiæ appellatam: sed pendente tertiæ creationis excusatione, illius finem expectare, terminum futurum quartæ creationis: recta ratione: si enim ordine præpostero quartam suscipiat quis, evenit, ut post tertiam extantem, injusta tertiæ appellatione appareat, quatuor oneribus gravetur extra leges.— § 1. Si pater in tribus fuerit muneribus aut tutelarum aut curatoriarum, filius ejus non vexabitur: et ita constitutum est a divo Severo et Antonino. Hoc autem et contrario est, quod oportet filii tutelæ remissionem patri dare: et rursus utrisque communes, id est, unam filii, et duas patris, aut e converso. Tunc autem hæc ita se habent, cum onus uno domui, non separatim contingit. Scribit autem et Ulpianus nobilissimus hæc eadem.

5. ULPIANUS, lib. singulari de officio Prætoris tutelaris.

Tria onera in domo esse sufficiunt: proinde si pater alicuius, vel filius, vel frater, qui est in ejusdem potestate, tria onera sustineat, quæ ad periculum patris sui spectent, quia voluntate ejus administrant, om-

3. L. 27, in fin. supr. de tut. et curat. dat.— 4. L. 13, in fin. inf. h. l.; L. 3, supr. de tut. et curat. dat.; L. 5, C. quid dote tut.; L. 5, C. qui pœtant tut.— 5. Immo vide L. 10, supr. de tutel.— 6. § 15, Inst. h. l.; L. un. C. qu. stat.— 7. Inst. h. l. in pr.; L. 1, C. qui num. liber.— 8. L. 2, § 5, inf. de vocat. mun.; Inst. h. l. in pr.— 9. d. pr. vers. filii autem.— 10. Far. L. 28, in pr. inf. h. l.— 11. L. 7, supr. de statu hom.— 12. L. 3, C. de his, qui numero, Inst. h. l. in pr. etsi item ne potest.— 13. L. 104, inf. de verb. sign.— 14. § 4, supr. h. l.— 15. L. 4, inf.

nibus excusatio a tutela competit. Sed si non patris voluntate administrant, non prodesse sæpe rescriptum est.

6. MODESTINUS, lib. 2 Excusationum.

Si duas habenti tutelæ alia duæ simul superinductæ fuerint, quæ est ordine tertiæ, auxiliabitur ei, ad remissionem quartæ, etsi imperator fuerit, qui quartam injunxerit, aut tertiam, et antequam cognoscat imperatoris mandata promotus erit ad aliam. Si autem ordo non apparuerit, sed in una die duæ creationes proponerentur in diversis chartis, non qui creatus est, sed qui creavit, eliget, quam oporteat eum suscipere.— § 1. Grammatici, sophistæ, rhetores, medici qui periodevrat, id est, circulatoribus vocantur, quemadmodum a reliquis muneribus, ita et a tutela et a cura requiem habent.— § 2. Est autem et numerus rhetorum in unaquaque civitate, qui vacationem munerum habent, et hæreses quadam propositæ lege: quod manifestum est ex epistola Antonini Pii, quæ descripta quidem est communitati Asiæ, universo autem orbi conveniens est, cujus capitulum hic subjectum est: *Minores quidem civitates possunt quinque medicos immunes habere, et tres sophistas, grammaticos totidem: majores autem civitates septem, qui curent; quatuor, qui doceant utranque doctrinam: maximæ autem civitates decem medicos, et rhetores quinque, et grammaticos totidem. Supra hunc autem numerum ne maxima quidem civitas immunitatem præstat. Decet autem maximo quidem numero uti metropoles gentium: secundo autem, quæ habent vel forum causarum vel loca iudiciorum: tertio autem, reliquas.*— § 3. Excedere quidem hunc numerum non licet neque sententia senatus, neque alia qua ad inventionem: minere autem licet: quoniam pro civilibus muneribus apparet hoc tale factum.— § 4. Et utique non aliter de immunitate hac fructum habebunt, nisi decreto senatus inscripti fuerint numero concesso, et circa operationem se negligenter non habeant.— § 5. Et philosophos quidem liberari a tutelis Paulus scribit ita: *Philosophi, oratores, grammatici, qui publice juvenibus prosunt excusantur a tutelis*, nam et Ulpianus lib. 4 de officio Proconsulis ita scribit.— § 6. *Sed et reprobari medicum posse a republica, quamvis semel probatus sit, imperator noster cum patre Laelio Basso rescripsit.*— § 7. De philosophis autem eadem constitutio D. Pii ita dicit: *Philosophorum autem non constitutus est numerus, quia rari sunt, qui philosophantur. Existimo autem, quoniam qui divitiis superabundant, voluntarie tribuent pecuniam in utilitates patriæ: si autem proprie loquantur de substantia, inde jam manifesti fient non philosophantes.*— § 8. Est autem imperatoris Commodi constitutionibus inscriptum capitulum ex epistola Antonini Pii, in qua manifestatur, et philosophos habere immunitatem tutelarum: sunt autem hæc verba: *Consimiliter autem his omnibus divus pater meus mox ingrediens principatum, constitutione existentes honores et immunitates firmavit scribens, philosophos, rhetores, grammaticos, medicos immunes esse gymnasiis sacerdotum stantes, et neque ad frumentum, et vini, et olei emptiones, et prepositiones, et neque judicare, neque legatos esse, neque in militia numerari nolentes, neque ad alium famulatum eos cogi.*— § 9. Amplius et illud scire oportet, et eum, qui in patria propria docet, aut medicatur, immunitatem hanc habere: si enim existens Comaneus in Caesarea doceat, aut medicetur, apud Comanenses immunitatem non habet; et hoc ita promulgatum est a D. Severo et Antonino.— § 10. Valde tamen disciplinis instructos, et si supra numerum, et in aliena patria moram faciant, esse immunes Paulus scribit, dicens D. Pium Antoninum ita jussisse.— § 11. Romæ philosophantem cum salario vel sine salario, remissionem habere promulgatum est a divo Severo et Antonino, ita ac si in propria patria doceret. Quibus promulgationibus potest quis illam rationem adducere, quoniam in regia urbe, quæ et habetur et est communis patria, decenter utique utilem seipsum præbens, non minus, quam in propria patria, immunitate fruatur.— § 12. Legum vero doctores in aliquo præsidatu docentes, remissionem non habebunt. Romæ autem docentes, a tutela et cura remittuntur.— § 13. Ulpianus libro singulari de officio Prætoris tutelaris ita scribit: *Athletæ habent a tutela excusationem, sed qui sacris certaminibus coronati sunt.*— § 14. Gentium præsidatus, puta Asia, Bithyniæ, Cappadociæ, tribuit immunitatem a tutelis, hoc est, quoad in præsidatu sunt.— § 15. Tutela non est reipublicæ munus, nec quod ad impensam pertinet, sed civile: nec provinciale videtur tutelam administrare.— § 16. Remittuntur a tutela et cura magistratus civitatum.— § 17. Dat remissionem tutelæ et capitalis inimicitia a

§ 8, Inst. h. l.; L. un. C. qui num. tutel.— 16. Adde L. 17, in pr. inf. h. l.— 17. L. 2, § ult. supr. cod.— 18. § 5, Inst. cod.— 19. L. 51, in fin. inf. cod.— 20. L. 2, § ult.; L. 3, supr.; L. 6, in pr. inf. cod.— 21. L. 5, inf. cod.— 22. L. 4, § 1, supr. cod.— 23. § 15, Inst. cod.— 24. L. 1, inf. de decret. ab ordine.— 25. L. 7, C. de patris. et med.— 26. L. 2, C. d. t.— 27. L. 9, in pr. inf. de vocat. mun.— 28. L. 53, inf. ad municipal.— 29. *Vid. tamen pr. Inst. h. l.— 30. § 13, Inst. cod.*